

ФІЛОСОФСЬКО-РЕФОРМАТОРСЬКІ ІДЕЇ ФРАНЦІЇ КІНЦЯ ХХ СТ.

НАТАЛІЯ, ЗІНЧЕНКО¹**Анотація**

У даній роботі дається аналіз основним реформаторським ідеям французьких мислителів епохи постмодернізму та їх вплив на світову філософську парадигму. Філософія постала в новому образі, її мета і завдання набули більш глибокого сенсу у інформаційному суспільстві. Представлено теоретичні основи формування і переосмислення ризоматичної концепції будови світу та продемонстровано незворотній зв'язок модернізму та постмодернізму. **Постановка проблеми.** Сучасні соціокультурні трансформації спричинили істотні зміни в розумінні людського буття, що супроводжуються пошуком нових ідей та підходів до переосмислення методологічних парадигм у філософському дискурсі. Слід пам'ятати, що підґрунтя було закладено у минулому, а саме ХІХ століття в історію людства увірвалося з безмежною кількістю знакових подій та реформаторських ідей. Авторитетне місце у світовій філософії займають ідеї французьких мислителів, які намагалися пояснити різкі соціальні зміни та обґрунтувати взаємозв'язок людини і загально прогресуючих процесів. Найбільш відомі концепції постмодернізму представлені в роботах французьких філософів. Ми зосередили свою увагу на працях В. Декомба, Д. Дельоза, Ф. Гваттарі та М. Фуко. **Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Протягом останніх років французький постмодернізм приваблює екстравагантністю онтологічно-гносеологічного принципу світобудови. Слід відзначити, що на сьогодні українська філософська думка поки що не має фундаментальних досліджень творчості французьких мислителів, проте окремі моменти аналізуються у працях Н. Корабльової, В. Ляха, А. Мамалуя, О. Соболя, О. Хоми, С. Куцепал, В. Огорокова. Значна увага до творчості французьких мислителів у західному філософському дискурсі, зокрема праці Дж. Култера, Дж. Сміта, Дж. Болдуїна, К. Вульфа та ін. **Мета статті** – продемонструвати актуальність основних філософських концепцій французьких мислителів кінці ХІХ століття, показати суперечливість та неоднозначність творчого спадку В. Декомба, Д. Дельоза і Ф. Гваттарі, М. Фуко та розкрити діалектичний зміст основних категорій мислителів у їхніх працях.

Ключові слова: ризома, постмодернізм, шизоаналіз, влада, декалькоманія.

У даній роботі дається аналіз основним реформаторським ідеям французьких мислителів епохи постмодернізму та їх вплив на світову філософську парадигму. Філософія постала в новому образі, її мета і завдання набули більш глибокого сенсу у інформаційному суспільстві. Представлено теоретичні основи формування і переосмислення ризоматичної концепції будови світу та продемонстровано незворотній зв'язок модернізму та постмодернізму.

Постановка проблеми. Сучасні соціокультурні трансформації спричинили істотні зміни в розумінні людського буття, що супроводжуються пошуком нових ідей та підходів до переосмислення методологічних парадигм у філософському дискурсі. Слід пам'ятати, що підґрунтя було закладено у минулому, а саме ХІХ століття в історію людства увірвалося з безмежною кількістю знакових подій та реформаторських ідей. Авторитетне місце у світовій філософії займають ідеї французьких мислителів, які намагалися пояснити різкі соціальні зміни та обґрунтувати

взаємозв'язок людини і загально прогресуючих процесів. Найбільш відомі концепції постмодернізму представлені в роботах французьких філософів. Ми зосередили свою увагу на працях В. Декомба, Д. Дельоза, Ф. Гваттарі та М. Фуко.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років французький постмодернізм приваблює екстравагантністю онтологічно-гносеологічного принципу світобудови. Слід відзначити, що на сьогодні українська філософська думка поки що не має фундаментальних досліджень творчості французьких мислителів, проте окремі моменти аналізуються у працях Н. Корабльова, В. Лях, А. Мамалуя, О. Соболя, О. Хоми, С. Куцепал, В. Огорокова. Значна увага до творчості французьких мислителів у західному філософському дискурсі, зокрема праці Дж. Култера, Дж. Сміта, Дж. Болдуїна, К. Вульфа та ін.

Мета статті – продемонструвати актуальність основних філософських концепцій французьких мислителів кінці ХІХ століття, показати суперечливість та неоднозначність творчого спадку В. Декомба, Д. Дельоза і Ф. Гваттарі, М. Фуко та розкрити діалектичний зміст основних категорій мислителів у їхніх працях.

Corresponding author:

¹ Полтавський державний медичний університет (Полтава, Україна)
E-mail: nataliazinchenko81@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3247-3836>

Обговорення проблеми. Французька філософія кінця XX – початку XXI століття представлена великою когортою мислителів. Вони намагалися протиставити та проаналізувати основні суспільні тенденції Модерну та постмодерну. Їхні праці чітко демонструють складність та простоту одночасно перехідних моментів, зміну першооснови суб'єкта та об'єкта владного філософського напрямку. У даній роботі представлено аналіз роботам Вінсента Декомба, Д. Дельоза і Ф. Гваттарі.

В. Декомб французький філософ, праці якого є авторитетними в різних куточках світу, його ідеї мають прихильників та опозиціонерів. Основні його праці «Тотожне та відмінне» і «Філософія грозових часів», саме в цих працях В. Декомб доводить, що «французька філософія виникає у той момент, коли Декарт своїми «Розмислами про метод» вирішує відповісти французькою на «Досліди» М. Монтеля» (Зінченко, 2012, с. 460).

В. Декомб у своїх творах досліджує світ мови та смислу дискусій, доводить, що французька філософія XXI століття не може ототожнюватися ні з епохою, ні з якоюсь єдиною філософською шкалою. Все набагато простіше, вона співпадає з історичною циклічністю, тобто з сукупним дискурсом, який панує у Франції і сприймається як філософський. Філософ намагається сформулювати нове завдання сучасної філософії, котре з'явилося в результаті економічно-політичних та морально-культурних процесів. В. Декомб вважає, що існує ризик в процесі переходу судження «Людина говорить про буття», де не існує жодної проблеми, до судження «Буття говорить само про себе через дискурс, який людина веде про Буття» (Зінченко, 2012, с. 455). Відповідно, до вище зазначеного, саме філософія вважається дискурсом філософа, де філософія виступає такою мірою, яка перебуває по той бік абсолютного знання, тому що суб'єкт даного дискурсу говорить про відмінне від нього самого.

Французька постсучасна філософія характеризується наявністю ліній артикуляції та розчленування, страт та територіальностей, рух детеризації і дестратифікації. Як ми бачимо, домінантом загальної картини французького соціуму постає множинність і отримує субстаційний характер, утворюючи різні види суспільних машин. Результатом даного механізму у суспільстві «машинное устройство направлено на страны, которые, несомненно, создадут из него своего рода механизм, или осмысленную целостность, или определенность, приписываемую субъекту, –

но так же и на тело без органов (corps sans organs), которое постоянно разрушает, вынуждает проходить чистые интенсивности, и приписывать себе субъекты, у которых не остается ничего, кроме имени как следа интенсивности» (Зінченко, 2012, с. 9).

Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі у своїй праці «Ризома», яка є продовженням і одночасно заключною частиною книги «Капіталізм і шизофренія», першим томом якого був «Анти-Едіп», акцентують увагу на філософських змінах сприйняття та розуміння суб'єкта і об'єкта. Їх філософія відмовляється від системи, програми та пароля, здійснюється спроба позбавитися мінливості ринку, примх моди та примусів академічності. Філософія здатна представляти свої об'єкти не лише як дійсність, а й як відповідальність фактам.

Акцентування та репрезентабельність відповідає тим самим примусу, який формується з імпульсу мислення. Дельоз та Гваттарі діяли так, щоб філософію сприймати не як рефлексію чи аргументацію, а як винахід, як дисципліна про створення категорії. Процес пізнання вказує на присутність свідомості суб'єкта аргументація – на порядок речень та на наявність референтів. Вони доводили, що у поняттях сила мислення зосереджена в одній площині, констеляції взаємодоповнюючих мотивів, які можуть аргументувати уявлення того, що мисленні існує уявлення. Французькі мислителі класичної філософії розробили загальну модель уявлення світу («у вигляді дерева»). Головними ознаками даної моделі були:

- вертикальний зв'язок між небом та землею;
- лінійна одноманітність розвитку;
- детермінованість сходження;
- бінарні відношення «вліво-вправо», «високо-низько».

Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі у праці «Ризома» виділяють два різновиди вищезазначеної моделі світу – «дерево-корінь» та «система-корінець», мочкуватий корінь». «Перша модель має стрижневі корені з периферійним недихотомічним розгалуженням гілок і характеризується роздвоєнням Єдиного, що підкоряється законам бінарної логіки. Важлива роль при цьому належить суб'єктові, а об'єкт повністю підкоряється умові «міцної корінної єдності – єдності стержня, який підтримує вторинне коріння» (Дельоз та ін., 1996).

Обидві моделі сприяють утворенню множинності одним шляхом – додаючи нові зовнішні риси множинності, які вже є явними. Така модель дерева постає трансцендентною та ієрархічною

структурою, котра здатна отримати розвиток завдяки бінарним опозиціям. У такій складній системі залишається одне невирішене завдання – створення множинності за рахунок виділення єдиного з множини. Така операція доступна лише у ризомі, яка є альтернативною моделлю неексклюзивного і нетрадиційного зв'язку світу, яку запропонували Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі.

«Ризома, як приховане стебло, радикально відрізняється від коренів та корінців. Різони – це цибулини, бульби ... Сама по собі ризома має різні форми, починаючи від її поверхневого розгалуженого розширення, і до її конкретного втілення в цибулинах і бульбах» (Дельоз та ін., 1996). Тобто, термін ризома, запозичено з біології який означає кореневу систему рослини, яка позбавлена головного відростка, результатом такої будови корінної системи є сітка переплетеного коріння субстанційно рівнозначного, яка утворює перервну поверхню, позбавлену глибини, що провокує позбавлення суб'єкта. Аналізуючи дану модель, зрозуміло, що вона не має центру, а тому не може бути демонструватися у вигляді обмежувальної структури.

У процесі аналізу над роботою «Ризома» можна визначити основні властивості:

– принцип зв'язку та гетерогенності, тобто будь-яка точка ризони повинна мати зв'язок з будь-якою іншою точкою на відміну від дерева чи кореня, котрі фіксують порядок в цілому;

– принцип множинності, завдяки якому множинне досліджується як субстаційне, що не пов'язане з природою та духовною реальністю як образом в цілому;

– принцип незначущого розриву або непаралельної еволюції. Відповідно до даного принципу ризома може бути розірвана в будь-якому місці, в наслідок чого вона перебудовується на іншу площину;

– принцип картографії та декалькоманії. У даному випадку ризома не підкоряється ніякій структурній або породжуючій моделі, не визнає самої думки про генетичну вісь як глибинну структуру.

За даним принципом декалькоманія – це відмова від залишкових слідів структурних моделей. Наглядним прикладом декалькоманії є шизоаналіз, в даному випадку він спростовує будь-яку думку про декалькоровану фатальність, як би вона не називалась: чи то божевільна, чи то економічна, спадкова чи синтагматична.

Аналізуючи принципи можемо конкретизувати основні властивості ризони. Головна її відмін-

ність полягає у здатності поєднувати одну локаційну точку з іншою в той час, коли поєднання ліній не обов'язкове. Її не можливо звести ні до єдиного, ні до множинного, бо вона формується з активізованих ліній. Спостерігається цікавий процес, ризома немає ні початку, ні кінця, є лише середина, з якої саме вона з'являється, виростає і має здатність виходити за межі. «Вона утворює багатовимірні, лінсарні множини без суб'єкта та об'єкта, які зосереджені в плані консистенції і з яких завжди віднімається Єдине» (Дельоз та ін., 1996).

Враховуючи визначені принципи та властивості ризони можна стверджувати, що більше не існує поділу на поле реальності, поле репрезентації та поле суб'єктивності. Тобто формула світ→книга→автор працює індивідуально для кожного компонента. Книга не має продовження в іншій книзі, немає об'єкта у світі і немає суб'єкта в обличчі одного чи декількох авторів.

При розгляді основних праць французьких філософів дійшли висновку, що ризома генерогенна, тобто кожна її точка пов'язана з будь-якою іншою, при цьому вони не є фіксовані і не з'єднані з конкретизованим топосом. У даному випадку макет світу у вигляді дерева постає «калькою»; допускаючи існування іншого, що підлягає копіюванню. Саме такій моделі світу саботує ризома з відповідністю єдиного центру, й визнанням рівноцінності плюралістичності центрів.

Оскільки ризома являє собою каркас суспільства то активно здійснює владні повноваження. Основна її функція наглядати за діями персонажа, позначаючи індексами й мітками шлях його переміщення, тобто актуально розглянути співвідношення ризони та влади, владність ризони. У даному випадку доцільно звернутися до досліджень М. Фуко.

Мішель Фуко талановитий неординарний французький філософ ХХ століття. Його дослідження зосереджені в різних галузях, але нашу увагу привертають ідеї ризоматичної влади. З точки зору М. Фуко суб'єкт влади представлений термінами конфлікту та влади чи то сили, а поняття суб'єкт має два значення: 1) особа, що підкорена іншій через контроль і залежність; 2) особа, яка пов'язана зі своєю власною тотожністю через самосвідомість або знання про себе, яка поневолює і робить підлеглим.

М. Фуко є автором поняття «політична технологія влади». Основою даної категорії тіло та його роль у владних відносинах. Владні відносини

можуть зробити будь-що, достатньо пригадати століття тортур та катувань, вони вважалися нормою у відносинах «суверен-підлеглий». Владні відносини можуть чинити на тіло прямий вплив, таврувати, завдавати ношу страждань, вимагати від нього покори. Влада є певною стратегією, оскільки активно діє, ніж володіє, це сукупність стратегічних позицій верховенства, який визначає та затверджує умови існування підлеглих.

Поширене визначення влади стверджує, що влада – це панування одного над іншими, це виділяє ще одну функцію влади, пов'язану з забезпеченням дисципліни та наглядом за учасниками суспільства. Вище зазначалося, що влада безпосередньо спрямована на тіло, котре виступає мішенню влади, а її методи дають змогу контролювати операції тіла, забезпечувати постійне поневолення його сил і надають йому властивість покірної корисності. Людське тіло потрапляє до механізованої влади, що розчленовує і формує його по-іншому, народжується так звана «політична анатомія», або як ще її називають «механіка влади»: саме вона визначає способи впливу на тіла людей, щоб вони виконували не лише те, чого від них вимагають, а й діяли так, як потрібно владі, використовуючи соціально-політичні механізми. Тобто народжується новий механізм – механізм «покірливості» (Фуко, 1999). Завдяки даному механізму формуються чотири властивості індивіда:

- камерний, внаслідок дії просторового розподілу;
- органічний, кодування діяльності;
- генетичний, нагромадження мас;
- комбінаторний, через поєднання сил.

Розуміння влади М. Фуко є одним з витоків концепції паноптичності Бенґама, що має за основу, закритий та поділений спостережуваний простір. Відповідно до даної концепції за кожним індивідом закріплено визначне місце, повний контроль рухів, детальна реєстрація подій. Тому влада виявляється неподільною відповідно до цілісної ієрархічної структури, тому основним атрибутом влади виступає піднадзорність та карність. Влада пронизує собою соціальне тіло, утворюючи безкінечну ієрархічну площину підвладності, оскільки влада є видимою і одночасно недосяжною для тотального контролю і перевірки. У даному випадку, подібно до атомів Демократа, відбувається рух анонімних індивідумів, утворюючи соціум тією мірою, якою вони здатні на контроль один одного, впливаючи на долі та вчинки інших.

Одним з основних моментів в концепції влади М. Фуко є твердження необхідності критики «логіки влади та владарювання». Французький філософ виділяв наступні ознаки влади:

- дисперсність;
- дискретність;
- суперечливість;
- всюдисущність;
- обов'язковість.

Розуміння влади полягає в тому, що вона проявляється як «влада наукових дискурсів над свідомістю людини», оскільки знання, котрі здобуті наукою відносні, отже воно є сумнівне і ці знання нав'язуються людині у вигляді «беззаперечного авторитету», що примушує людину мислити стандартними категоріями.

М. Фуко у праці «Історія сексуальності», розглядаючи генеалогію влади, доводить, що: «Влада усюдищує; але зовсім не тому, що вона наділена привілеєм усе згрупувати під свою нездолану єдність тому, що вона відтворюється кожної миті, в кожній точці, чи, точніше, в кожному відношенні від однієї точки до іншої. Владу можна виявити скрізь, і не тому, що вона виходить звідусіль. І «ця» влада в усіх своїх постійних, повторюваних, інертних, само відтворюваних характеристиках є не чим іншим, як наслідком сукупності, що проступає крізь усі ці рухливі взаємодії, зчепленням, яке утворюється з них усіх і, в свою чергу, намагається зафіксувати їх. Потрібно, безперечно, бути номіналістом: влада – це не інституція і не структура, це не така собі сила, якою обдаровані певні особи; це лише назва, яку ми даємо складній стратегічній ситуації в тому чи іншому суспільстві» (Фуко, 2020).

З точки зору М. Фуко, влада не може бути ні субстанцією, ні сутністю, котрі визначають зовнішню силу, влада – це складна мережа і одночасно рухлива стратегія, сукупність нестабільних дій.

Таким чином, влада є органічно розподіленою по всій безкінечності ризоми, поміж усіма елементами, а тому правомірно говорити про пакоптичність ризоми, оскільки прослідковується взаємозумовленість, підконтрольність та підзвітність елементів, взаємозалежність конотативних зв'язків.

Ризоматичні обставини зумовлені безмежністю влади, котрі не мають чітких меж в певному просторі, наділені фрагментарним владним потенціалом, в даному випадку, з'являються умови для перешкодження дискусії за владу. На рівні фантазії ми можемо припустити кінець

ризоматичної ситуації, але в цілісності це буде повним кінцем, оскільки він сприймається, як згортання конотативних зв'язків, шляхів поєднання елементів до початкового денотата, котрий розпочав процес. Але слід пам'ятати, що першочергова має потенцію зворотньої актуалізації, а тому кінцевий результат – це ніщо інше як «розповідь про кінець», тобто продовження історії буде.

З діяльністю Дельоза і Гваттарі пов'язаний ще один термін – «шизоаналіз». Шизоаналіз – це спроба заперечення будь-яких форм ідеологічного поневолення та само ототожнення на засадах ідеології. Людина залишається сам на сам в небезпечному і шаленому, але все ж таки прекрасному світі, в якому продовжують існувати «бажання», «флюїди», «поток», а невід'ємною складовою життя залишається смерть. До того ж проект шизоаналізу відмовляється від утвердження захищеності світу та людини у царині мови та логічної репрезентації. Автори шизоаналізу акцентують увагу на несвідомому характері дій як соціальних механізмів так і окремих суб'єктів. Несвідоме пронизує собою життя суспільства наслідком чого є поява руйнівних сил бажання як «контрінвестиції» і «дизінвестиції», котрі акумулюються між двома полюсами, макро- та мікро- рівнями. Один характеризується підкоренням виробництва і «бажаючих машин» власним сукупностям, котрі створюються в умовах даної форми влади, а інший – утворюється зворотною формою та поваленням влади. Таким чином, влада – це безкінечні варіації гри між виробництвом бажання та репресивним кован-

ням, що є вторинною. Її суть полягає в тому, що всі можливі перебіг ігор конкретизовано визначені соціальним виробництвом бажання. Даний процес породжує новий концепт – «тіло» – сховище машин бажання та колективних органів соціогенезу. У свою чергу формується класифікація територізації та типології тіл:

- 1) тіло землі;
- 2) тіло деспота або імперська машина;
- 3) тіло капіталу або стадія цивілізації.

Отже, суспільство постає як регулятор імпульсів бажання, певна система правил та аксіом. Бажання одночасно є виробництвом і продуктом цього виробництва, головною силою, що владарює.

Висновки. Таким чином, з вище зазначеного можемо зробити наступні висновки: епоха постмодерну покликана розв'язувати усі суперечності, породжені модерном; бінарність модерного світосприйняття змінюється ризоматичністю мислення постсучасності; поняття «структури» витісняється поняттям «ризоми», яка позбавлена систематизації та ієрархічно упорядкованої організації. Постмодернізм зі своїми концепціями виникає з приходом нової епохи, яка визначається глобальними історичними змінами у сприйнятті світу, людини і соціуму. Наявність різних, інколи протилежних точок зору на феномен посткласичної філософії взагалі і постмодерної її складової зокрема, доводить, що дане дослідження не втратило актуальності свого значення, а також нагадує споконвічну філософську проблему про відносність істини та про полемічність і дискусивність, як засоби філософування.

Список використаних джерел

- Дельоз Ж., Гваттарі, Ф. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп. Київ : КАРМЕ-СІНТО, 1996. 384 с.
- Зінченко, Н. О. Французька філософія на зламі століть: (історико-філософський екскурс). Київ : Гілея. 2012. Вип. 66. С. 456–461.
- Фуко М. Історія сексуальності. Жага пізнання. Харків : Око, 1997. Т. 1. 235 с.
- Фуко М. Історія сексуальності. Інструмент насолоди. Харків : Око, 1999. Т. 2. 288 с.
- Фуко М. Історія сексуальності. Плекання себе. Харків : Око, 2000. Т. 3. 264 с.
- Фуко, М. Наглядати і карати. Народження в'язниці : пер. з фр. П. Тарашук. Київ : Видавництво «Комубук», 2020. 452 с.
- Dubinina V. Conceptualization of the rhetoric's teaching traditions in the post-industrial society (using USA example). *Skhid* 2014. Vol. 2. P. 131–136 (6 s.)
- Voronkova Valentyna, Kaganov Yuriy, Metelenko Natalia. Conceptual basis of “the digital economy forsite model”: european experience. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2022. 10 (87). 9–19.

References

- Deleuze, J., Guattari, F. (1996). *Capitalism and Schizophrenia: Anti-Oedipus*. Kyiv : KARME-SINTO. 384.
- Zinchenko, N. O. (2012). *French philosophy at the turn of the century: (historical and philosophical excursion)*. Kyiv : Gilea. Issue 66. 456–461.

Foucault, M. (1997). History of sexuality. Thirst for knowledge. Kharkiv : Oke. Vol. 1. 235.

Foucault, M. History of sexuality. An instrument of pleasure. Kharkiv : Oke, 1999. T. 2. 288 p.

Foucault, M. (2000). History of sexuality. Nurturing yourself. Kharkiv : Oke. Vol. 3. 264.

Foucault, M. (2020). Supervise and punish. Birth of a prison: trans. from Fr. P. Taraschuk. Kyiv : Komubuk Publishing House. 452.

Dubinina, V. (2014). Conceptualization of the rhetoric's teaching traditions in the post-industrial society (using USA example). Skhid. Vol. 2. 131–136

Voronkova, Valentyna, Kaganov, Yuriy, & Metelenko, Natalia (2022). Conceptual basis of “the digital economy forsite model”: european experience. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”. 10 (87). 9–19.

ZINCHENKO, NATALIIA – Ph.D. in Philosophy,
Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences,
Poltava State Medical University (Poltava, Ukraine).
E-mail: nataliazinchenko81@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3247-3836>

PHILOSOPHICAL AND REFORMIST IDEAS OF FRANCE AT THE END OF THE 20TH CENTURY

Abstract

The present study provides an analysis of the main reformist ideas of French thinkers in the postmodern era and their influence on the world's philosophical paradigm. Philosophy assumed a new image, and its purpose and tasks acquired a deeper meaning in the information society. The author presents the theoretical foundations of the formation and rethinking of the rhizomatic concept of the structure of the world and demonstrates the irrevocable connection between modernism and postmodernism. **Problem statement.** Modern sociocultural transformations have caused significant changes in the understanding of human existence, which are accompanied by the search for new ideas and approaches to rethinking methodological paradigms in philosophical discourse. It should be remembered that the foundation was laid in the past, namely the 19th century burst into the history of mankind with an unlimited number of significant events and reformist ideas. An authoritative place in world philosophy belongs to the ideas of French thinkers who tried to explain dramatic social changes and substantiate the relationship between man and generally progressive processes. The most famous concepts of postmodernism are presented in the works of French philosophers. We focused our attention on the writings of V. Descombes, G. Deleuze, F. Guattari, and M. Foucault. **Analysis of recent studies and publications.** In recent years, French postmodernism has attracted researchers by its extravagance of the ontological and epistemological principles of the world structure. It should be noted that at present, there are no fundamental studies on the works of French thinkers in Ukrainian philosophical thought, but certain points have been analyzed in the works of N. Korablyov, V. Liakh, A. Mamalui, O. Sobol, O. Khoma, S. Kutsepal, V. Okorokov. Considerable attention is paid to the work of French thinkers in the Western philosophical discourse, in particular the works of J. Coulter, J. Smith, J. Baldwin, K. Wolf, and others. **The aim** of the article is to demonstrate the relevance of the main philosophical concepts of French thinkers at the end of the 19th century, to show the contradictions and ambiguity of the creative heritage of V. Descombes, G. Deleuze and F. Guattari, M. Foucault, and to reveal the dialectical meaning of the main categories of thinkers in their works.

Keywords: rhizome, postmodernism, schizoanalysis, power, decalcomania.

© The Author(s) 2023

This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 05.01.2023

Accepted date 15.01.2023

Published date 05.02.2023

How to cite: Зінченко, Наталія. Філософсько-реформаторські ідеї Франції кінця XX ст. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 14 (91). P. 42–47.

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-05>